

A. ELANGO

Murdeevaliste noorte vabad harrastused*)

Vabade harrastuste all mõtleme sääraseid tegevusalasid, millele inimene, olgu noor või vana, andub oma vabast tahtest, ilma vanemate, kutsetöö vms. väliste tegurite sunnita. Huvitav on ära märkida, et vabade harrastuste mõiste pole sisult alatipüsiv — näit. kooliskäimine, mis kooliealisele noorele tundub peagu pealesunnitud kutsetööna, võib kutsetöös seisvale täiskasvanule olla ihaldatavaks vabaks harrastuseks (näit. õhtukoolis, kursustel jm. õppimas käimine). Vabad harrastused rahuldavad inimese sisimaid tarbeid ja on palju isikukohasemad kui mingi väliste tegurite poolt peale sunnitud tegevus. Millega ja kuidas inimene oma vaba aega sisustab, selles kajastub suurel määral kogu isiksuse tõeline olemus.

Ideaalne oleks, et vabad harrastused ja kutsetöö langevad täiesti ühte, et inimene kutsetööle pühendaks sama huvi ja andumusega kui vabadele harrastustele. Kahjuks näeme seda ainult harukordadel. Palju sagedamini esineb juhtumeid, kus kogu elu täidab vastumeelne kutsetöö ja vabadeks harrastusteks üldse ei jää ruumi. Pole ime, kui säärane elu pikapeale muutub vastumeelseks ja talumatuks. Seepärast pannakse viimasel ajal ka tööliskonnas vabade harrastuste õhutamisele väga suurt rõhku.

Ainult väikelaps, vähemalt õigesti juhitud väikelaps, on õnnelikus seisukorras, et kogu ta elu täidavad vabad harrastused — mäng. Kooliastumisega tuleb lapse ellu lõhe. Ühel pool sunduslik koolitöö, mille sooritamist nõuavad õpetajad ja vanemad,

teiselt poolt jõudetundide vabad harrastused. Eriti suurt osa etendavad vabad harrastused murdeevalise noore elus. Siis hakkab kujunema noore inimese oma „mina“, ta hakkab otsima „oma tähte“ ega paindu enam nii kergesti välisele sunnile. Kus kooli- või kutsetöö on niivõrd koormav, et murdeevalise noore kõrgendatud tarve vabade harrastuste järgi jääb täiesti rahuldamata, seal on põhjust kõnelda tõelisest ülekoormusest, mis mõjub vaimsele arengule nürivalt ja pidurdavalt.

Vaatleme nüüd, millised on meie tänapäeva noorsoo vabad harrastused.

Kui Tallinna koolide inspektor härra A. Kuks 15. a. tagasi meie õpivale noorsoole esitas küsimuse, mis nad vabal ajal kõige meelsamini teevad, siis nägime, et enamik (poistest 57%, tüdrukutest 64%) pühendus vaimsele endatäiendamisele. See oli idealistlik aeg, mil aatelised püüdlused ka noorsoos lainetasid kõrgelt. Praeguse aja kohta pole meil küll käepärast mingeid statistilisi andmeid, kuid ma julgen igapäevaste kokkupuudete põhjal noortega oletada, et see pilt vahepeal tublisti on muutunud. Pole kahtlust, et tänapäeva noorsoo vabade harrastuste hulgas on esikohal sport. Noorsoopsühholoogiast teame, et noore inimese arengus on ajajärke, kus ta huvid loomusunniliselt koonduvad peamiselt kehalise tegevuse aladele. Meie noorte juures see ajajärk peaks leidma aset peamiselt 12.—15. eluaasta vahel. Pärast seda, eriti pärast 17.—18. eluaastat, peaksid vaimsed huvid, kunstilised ja maailmavaatelised otsingud astuma esiplaanile. Kui meil aga spordivaiustus ka selles eas veel püsib edasi, siis vist küll suurel määral ajavaimu

*) Käesolevad read on kirjutatud enne, kui Tartu koolinoorte seltskondlik kohus oma otsuse tänapäeva noorsoo kohta langetas.

Autor.

mõjul. Mulle on täiesti arusaadav, et nooruk pärast tundekestvat istumist õpingute taga koolis ja kodus vajab kehalist tegevust. Kuid see tegevus peaks olema mitmekesisem ja elulähedasem kui sport. Ei tohi unustada, et sport on linnalikkudes eluvormides tekkinud kunstlik töö, aseaine. Nagu aseaine kunagi kaldub ta tekitama liialdusi, hasartismi. Meie noorsoo kehaline eneseteostamine võtaks palju loomulikuma ja kasvatuslikult viljakama kuju, kui korda läheks vähemalt osaliseltki sporti asendada füüsilise tööga. Spordiväljakute ja võimlate kõrvale peaksid tekkima ka noorte katsepõllud, töökojad ja muud ettevõtted, kus rakendatakse ja õpitakse kehalist tööd, mis mitte ainult ei arenda lihaseid, vaid loob ka väärtusi.

Mul on tekkinud mõte, et kas meie ajavaim mitte seepärast pole nii soodne spordi arengule, et sel teel noorsoo tähelepanu juhitakse eemale vaimsetest probleemidest, millega tegelemine paljudele paistab alevat hädadohtlik. Noorte mõttekäik on mitmeti julgem ja originaalsem kui täiskasvanute oma. Elukogemused ja arusaamine olude ning sündmuste ajaloolistest sidemetest pole selle teravaid kante veel maha tähunud. Siia juurde tuleb veel asjaolu, et sõnades väljendatud noore inimese mõttekäik tundub täiskasvanu kõrvale teravamana, kui ta tõeliselt on, kuna nooruk oma sõnade valikul osalt tahtlikult, osalt oskamatuset tõttu liiga vähe arvestab viisakusvormeleid, millega täiskasvanud on harjunud üksteist kohtlema ja mis isegi kõige sügavamat vaenu võimaldavad väljendada meelitaval kujul. Seepärast on nii mõnigi isa ja ema või õpetaja õnnelik, kui ta näeb oma kasvandike huvi suunduvat spordiväljakule, kuna nad sel juhul vähem mõtleavad ja vähem arvustavad. Kahjuks unustame seejuures, et inimene, kes noorena pole harjunud julgelt ja põhjalikult mõt-

lema, ei õpi seda kunagi. Teda ähvardab hädadoht jääda n. ö. elu tükitööliseks, masinarattakeseks suures mehhanismis, kes kunagi ei pääse mäeharjadele, kust avaneb pilk veetlevatele avarustele, mida loonud ja loob inimvaim. Soome õpetlane prof. Eino Kaila nimetab seda sügavvaimseks eluks; kellel see puudub või on nõrgalt arenenud, see jääb ilma kõige suurematest väärtustest, mis inimesele annavad suuna ja sisu. Kui tahame, et pealiskaudse elutsemise ja karjerrismi vaim meil ei kasvaks üle pea, siis peame tõsiselt mõtlema sellele, kuidas noorte vaimseid huve hoida virgena, eriti asutistes, kus elab, õpib ja kasvab meie noorsoo paremik.

Teiseks valdavaks huvialaks on tänapäeva noortel tants, ma mõtlen nn. seltskonna- ehk salongtantsu. Ei tarvitse sugugi olla põhimõtteliselt tantsu vastu, kuid siiski muret tunda huvi ulatuse ja intensiivsuse pärast, millega tänapäeva noorsugu sellele löbustusele suhtub. Moodne tants on võtnud kuju, mis seksuaalpedagoogiliselt äratavalt tõsiselt kahtlusi, eriti kui seda hakatakse harrastama liiga vara. Mehaanilise muusika — grammofoni ja raadio levimine on omalt poolt aidanud kaasa ka tantsuharrastuse levimisele ja soodustanud selle kandumist kodudesse ning igapäevasesse ellu. Kellel on pedagoogilist pilku, see võib raskusteta näha, kuidas liiga vara ärganud tantsuvaimustus tõrjub muud huvid tagaplaanile ja raskendab niigi raske seksuaalse ooteaja õnnelikkude ületamist.

Ka tantsuvaimustuse pidurdamiseks on parimaks vahendiks noorte juhtimine füüsilisele tööle ja vaimse kultuuri allikate juurde. Sport siin ei aita, sest väga sagedasti on innukamad spordipoisid ühtlasi ka suurimad tantsulõvid. Võib olla tuleks meil murdeealiste noortele otsida hoopis uusi löbustusi, nagu neid osaliselt leidub skautlikus kasvatussüsteemis, mida meilgi rakendavad mitmesugu-

sed noorte org-id. Ka tantsukursuste reguleerimine üleriigiliselt ja nende edasilükkamine koolitee kõige viimastele astmetele võiks anda tõhusaid tagajärgi.

Vaimsete harrastuste alal paistab murdealiste noorte juures eriti silma huvi mitmesuguste korjanduste, kollektsioonide vastu. Kes kogub liblikaid, kes taimi, kes marke, kes rahasid. Tütarlapsed, mõnikord ka poisid, on innukad piltide kogujad. Minu andmetel ligi $\frac{2}{3}$ noortest tunneb lühemat või pikemat aega huvi säärase tegevuse vastu. See huvi on kindlasti positiivne ja väärib ergutamist ning toetamist. Peetagu ainult silmas, et sellest ei kasvaks välja kalduvus näpamisele, laokilejätud või muidu kättesaadavate asjade varastamisele oma korjanduste täiendamise huvides.

Teatud kogu noorte juures, minu andmetel ligi $\frac{1}{4}$ juures, esineb siiski veel ka üsna intensiivset huvi kirjanduse vastu, mis mõnikord võib muuttuda päris lugemismaaniaks. Nii kirjutab näit. üks üliõpilane oma murdeiga meelde tuletades:

„Sel ajal sai loetud terve öö — mõnikord sahvris riiuli all, et ema ei näeks. Loetud raamatutest koostas nimekirja, tegin lühikesi märkmeid oma arvamistest ja haiglase palavikuga korjasin endale raamatuid.

Seadsin sisse nn. kirjandusliku päeviku, kuhu kirjutasin kohti loetud teostest ja ka oma arvamusi. Maalapsena puudusid mul raamatud kodus. Samuti ka teiste tunnustus, et nii palju lugesin. Olin selle üle häävunud, et lugeda ei lubatud. Ema vihkas kõiki juturaamatuid, vanaema ütles, et „kuradi piiblid“ niisugused.“

Kahtlemata võib igas asjas liialdamine mõjuda halvasti, ka lugemises, kuid siin on see hädaoht siiski kõige väiksem ja sel alal maksab vist küll kõige vähem hirmu tunda, eriti kui nooruk loeb kriitilise meelega, nagu antud näites kuulsime.

Tähelepanekud ja kogemused on mind viinud veendumusele, et noorte huvide ja harrastuste rahuldamine võib toimuda kõige paremini hästi ja noori mõistvalt juhitud noorsoo org-ides. Meie võime näha, kuidas kogu maailmas on tekkinud ja tekkimas organisatsioone, mis noorte huvid terveni enda külge köidavad, ja oma mitmekesise tegevusega välja tõrjuvad ühekülgse sportimise, tantsuvaimustuse, lugemismaania, rakendades kõik kavakindlaks tervikuks. Kunagi ja kusagil pole nende org-ide töökavas puudunud ka füüsiline töö ja tegevus, kui noori nende tulevasele elule kõige paremini ettevalmistav tegevus.

Annunzi: „Tulenev Raad“ 1938, 27-28.